

Tillämpning av metoden SROI för hållbar stadsutveckling

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Inledning.....	4
1.1. Syfte.....	4
1.2. Målgrupp.....	4
1.3. Metod.....	5
1.4. Avgränsning.....	5
2. Hållbarhet.....	6
2.1. Agenda 2030.....	6
2.2. Doughnutmodellen.....	7
2.3. Tillämpning av ramverk för hållbarhet.....	8
3. SROI-analysen.....	10
3.1. Tillämpningen av SROI.....	10
3.2. SROI-analysens sju grundläggande principer.....	11
3.3. SROI-analysens sex steg.....	12
3.4. SROI-analyser inom stadsplanering.....	13
4. Stads- och samhällsplanering.....	15
4.1. Planprocessen.....	15
4.2. Exploaterings- och investeringskalkylen.....	16
4.3. Hållbarhetsanalyser inom stads- och samhällsbyggnad.....	17
5. Fallstudier inom projekt SIGURD.....	18
5.1. Göteborgs Stad – Nybyggnation Backaplan.....	18
5.2. Borås Stad – Medborgarlabbet (Kraftsamling Sjöbo).....	19
6. Nyttorealiseringsanalys.....	22
6.1. Angelägenhet.....	22
6.2. Genomförbarhet.....	25
6.3. Kostnader.....	26
6.4. Ekonomiska nyttor.....	27
6.5. Kvalitativa nyttor.....	28
7. Slutsatser från tillämpning av SROI.....	30
8. Förslag på hur SROI kan tillämpas.....	31
9. Sammanfattande slutsatser.....	33
Källor.....	35

Sammanfattning

Projektet SIGURD handlar om hur effekter och värden kan används för att nå en hållbar samhällsutveckling. I denna rapport har tillämpningen av SROI-analyser (*Social Return of Investment*) analyserats för att se om de kan leda till nytta för kommuner och samhället i stort. Rapporten och analysen av tillämpningen av SROI bygger på fallstudier som genomförts i Borås stad och Göteborgs stad som har testat metoden i såväl planerings- och som uppföljningssyfte.

Med hjälp av SROI har städerna försökt mäta och beräkna samhälleliga (sociala) effekterna av olika insatser med utgångspunkt från olika intressenter kopplade till analysobjekten. I Göteborgs Stad analyserades nybyggnation av Backaplan i ett prognostiserande syfte och i Borås Stad effekterna av medborgarlabbet etablerats i stadsdelen Sjöbo. Detaljerna i hur analyserna är genomförda finns beskrivna i respektive stads fallstudie.

Fallstudierna har visat att framtagande av indikatorer, data och värderingar av effekter för analysen är tidskrävande och kräver ett stort mått av kreativitet och utforskande. Fördelen med metoden SROI är dock att det är en standardiserad analysprocess med grundläggande principer som på ett likvärdigt sätt, oavsett analysobjekt. Med hjälp av metoden kan ett beslutsunderlag med värden som är icke-monetära tas fram för att förbättra prioritering mellan olika beslut så att investeringar i stads- och samhällsplanering kan bli mer hållbar.

Att metoden är komplex och tidskrävande är försvårande. Särskilt när grundläggande analyser av investeringar inom stads- och samhällsplanering redan är tidskrävande och komplext som de är. Det bedöms dock vara angelägenhet att utveckla och förbättra de metoder som används för att komplettera ekonomiska analyser med sociala hänsynstaganden inför beslut – att beslut på lång sikt är hållbara och därmed beaktar såväl ekonomi, miljö som sociala aspekter.

Rekommendationen från projektet är att förenkla och integrera SROI-metoden med befintliga metoder (t ex SKA och BKA eller motsvarande) som används i kommuner vid hållbarhetsanalyser av stads- och samhällsbyggande. Att isolerat använda SROI fullt ut bedöms för tidskrävande och svårt utan omfattande stöd.

1. Inledning

Denna rapport ingår som en del i projekt SIGURD - Stadsbyggnadsinvesteringars effekter och värden för en hållbar samhällsutveckling – som pågått mellan januari 2019-augusti 2021.

1.1. Syfte

Projektet SIGURD handlar som förkortningen¹ ovan antyder om hur effekter och värden kan används för att nå en hållbar stads- och samhällsutveckling. Det övergripande syftet med projektet var brett inriktat mot olika sätt att beskriva och styra hållbarhetsfrågor inom stads- och samhällsplanering för att senare smälta av och specifikt undersöka hur SROI-analyser (*Social Return of Investment*) kan användas för planera och utvärdera stadsplaneringsinvesteringar, samt vilken nytta detta kan generera för kommuner eller för samhället i stort. Denna rapport bygger på två fallstudier som genomförts i Borås stad och Göteborgs stad. Frågeställningar att besvara inom ramen för projektet var:

1. I vilken utsträckning är bristande hänsynstagande till sociala aspekter ett problem i nuvarande stadsplaneringsprocesser, och vilka är konsekvenserna?
2. Vilken potential har SROI-analyser att bidra till ökat hänsynstagande till sociala aspekter i stadsplanering?
3. Vilka är de centrala förutsättningarna för att SROI-analys ska kunna tillämpas och få genomslag i kommunala stadsplaneringsinvesteringar och vilka eventuella problem behöver hanteras? (med avseende på t ex hur, när, var, av vem; samt med vilka data, datakvalitet, arbetsätt och andra resurser analysen genomförs)
4. Kan socio-ekonomiska data från SROI-analyser bidra till mer dynamiska och förebyggande stadsbyggnadsprocesser, och isåfall hur?

Denna rapport, *Tillämpning av SROI för hållbar stadsutveckling inom projekt SIGURD*, syftar till att ge beskriva och analysera hur metoden *Social Return on Investment* (SROI) har tillämpats för att passa två kommuners stadsplanering och samhällsplanering. Förhoppningen vid initiering av fallstudierna och test av metoden var att den skulle kunna implementeras av fler för att öka samverkan mellan olika intressenter för utveckling av hållbara städer och samhällen.

1.2. Målgrupp

Målgruppen är primärt stads- och samhällsplanerare i offentlig förvaltning, men även byggherrar och andra intressenter kan ha intresse av rapporten som beskriver erfarenheter kring hur metoden SROI kan användas av stads- och samhällsplanerare för att möta det växande intresse och tydligare krav som finns på hållbara bedömningar i planeringsunderlag. Utöver de ekonomiska hänsynstaganden som tas vid t ex exploatering av nya bostäder, investering av nya broar eller

---

¹ Från det engelska projektnamnet "Sustainable Impact Governance for Urban Development".

förvaltning av befintlig samhällsstruktur kan SROI-metoden analysera icke-monetära värden inom fler hållbarhetsdimensioner.

1.3. Metod

Metoden för att utvärdera tillämpningen av SROI för hållbar stadsutveckling har utgått från metoden Nyttorealiserings, framtagen av ESV och förvaltat av DIGG. Nyttorealiserings definieras av SKR som en ledningsstrategi designad för att sy ihop verksamhetens befintliga styr- och ledningsprocesser för att samverka mot det gemensamma målet att realisera den förändring man föresatt sig. Nyttan uppkommer i användandet och därför är det viktigt att arbeta strukturerat på olika sätt för att säkerställa ett förändrat arbetssätt.

Nyttorealiseringsanalysen genomfördes genom intervjuer av sju nyckelpersoner – projektledare och experter – från fallstudierna i Göteborg och Borås. Intervjuerna var semi-strukturerade inom fem områden vilka ingår i ESV:s Nyttorealiseringsmetod 2.0:

1. **Angelägenhet** utifrån en femgradig skala från mycket låg, låg, medel, hög och mycket hög angelägenhet
2. **Genomförbarhet** utifrån en femgradig skala från mycket låg, låg, medel, hög och mycket hög genomförbarhet
3. **Kostnader** har uppskattats för att implementera SROI och förvalta den i ordinarie linjeverksamhet.
4. **Ekonomiska nyttor** av metoden har inte hittats, men konsekvenserna bedöms leda till ekonomiska nyttor på längre sikt och framför allt kvalitativa nyttor
5. **Kvalitativa nyttor** finns och har uppskattats utifrån hur metoden förväntas leda till andra beslut kopplat till hållbar styrning

Analysen indikerar om det finns förutsättningar att använda SROI i kommunal stads- och samhällsplanering och beskrivs mer ingående i avsnitt 6.

1.4. Avgränsning

Hur hållbarhet kan beskrivas och analyseras är ett stort område med många val. Analysen är avgränsad till metoden SROI, men för ökad förståelse beskrivs hållbarhetsområdet översiktligt i avsnitt två.

Antalet objekt som kan analyseras inom området stads- och samhällsutveckling är i praktiken oändligt. Analysen i denna rapport är avgränsad till två projekt inom Göteborgs Stad och Borås Stad vilka sammanfattas i avsnitt fem.

Metoden för att analysera behov och nytta med SROI har utgått från den nyttorealiseringsmetod som ESV tagit fram för att analysera nyttan med olika typer av IT-investeringar. Sättet att beakta kvantitativa och icke-kvantitativa nyttor, m.m. vid en nyttorealiseringsanalys har bedömts likvärdigt som när en ny metod ska tillämpas. Alternativa metoder för att analysera nyttor, t ex PENG-metoden har övervägts men valts bort.

2. Hållbarhet

Begreppet hållbar utveckling är idag en självklarhet i olika organisationers strategiska styrning. Den definition av begreppet som FN:s världskommission för miljö och utveckling etablerade 1987 lyder:

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

En hållbar utveckling bygger sedan dess på tre dimensioner: det sociala, miljön och ekonomin. Sedan 1987 har begreppet utvidgats och från 2016 har en majoritet av världens länder genom FN kommit överens om 17 mål med över 300 indikatorer som ett gemensamt ramverk för att ange riktning i det globala hållbarhetsarbetet. Den senaste utvecklingen har också bidragit att regering, kommuner och regioner på olika sätt infört ramverket Agenda 2030 för nya mått på välbstånd.

Ytterligare ett ramverk som utvecklats under senare år är den så kallade Doughnutmodellen² som är ett visuellt ramverk med två cirkulära gränzoner. En zon som representerar vår planets övre ekologiska tak och en andra zon som representerar mänsklighetens undre sociala golv. Dessa ramverk stärker vår förmåga att arbeta mot en hållbar framtid men det är inte säkert att vi har rådighet över allt eller värderar områden på samma sätt.

2.1. Agenda 2030

I regeringens handlingsplan för arbetet med Agenda 2030-målen framförs att det idag kvarstår betydande utmaningar i omställningen till ett hållbart samhälle.³ Social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet behöver vägas in i all verksamhet och integreras i

Figur 1 Agenda 2030

den sammanhållna styrningen och ledningen på kommunal nivå. Handlingsplanen betonar särskilt vikten av ekonomisk styrning för genomförandet och det regionala och lokala genomförandet.

² Raworth, K. (2017). *Doughnut Economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. London: Penguin Random House UK

³ Handlingsplan Agenda 2030 - 2018-2020.

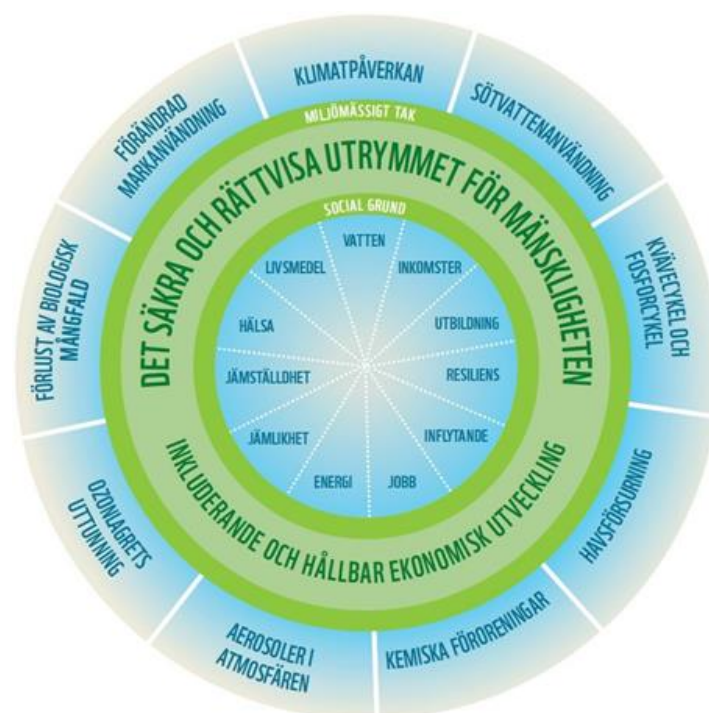
Översättningen av de globala målen till lokala kontexter ställer dock nya krav på såväl organisation som ledarskap. De komplexa utmaningar vi står inför kan dock inte lösas i stuprör. Det förutsätter samarbete och partnerskap mellan olika sektorer och aktörer. Under 2018 tillsatte regeringen Rådet för hållbara städer som har i uppdrag att genomföra regeringens politik inom hållbar stadsutveckling som också kopplar starkt till genomförandet av agenda 2030.

Agenda 2030-delegationen lyfter behovet av nya mätmetoder, såväl kvalitativa som kvantitativa, för att förbättra precisionen i uppföljningen. Dessa nya arbetssätt bör också involvera olika samhällsaktörer. Projekt SIGURD svarar särskilt upp mot två av regeringens sex prioriterade områden i förslaget till handlingsplan för Agenda 2030; Hållbara städer och Samhällsnyttig och cirkulär ekonomi. Med två fallstudier har lokala kontexter beskrivits där även en kartläggning av styr- och samverkansprocesser ingått.⁴ Fallstudien i Göteborg är planerande och den i Borås är utvärderande.

2.2. Doughnutmodellen

Doughnutmodellen täcker i princip samma områden som Agenda 2030 men är ett visuellt ramverk som består av två cirkulära gränzoner, som representerar vår planets övre ekologiska tak och mänsklighetens undre sociala golv. Tillsammans utgör dessa zoner en avbildning (modell) av något som liknar en munk – en doughnut.

Tanken med modellen är att visa *indikatorer* på planetens och mänsklighetens välmående, samt att vägleda mänskligheten till att verka inom det gröna "säkra och rättvisa utrymme för mänskligheten" (Raworth, K., 2017). Det ekologiska taket är baserat på Rockströms et.al. (2009) nio planetära gränser och

Figur 2 Doughnutmodellen

⁴ Fahlén, K. (2021). Kartläggning styr- och samverkansprocesser, Arbetspaket 3, RISE

tydliggör jordens livgivande holistiska system. Ett övertramp på något eller flera av dessa system ökar risken för permanenta förändringar i klimat och ekosystem som i sin tur kan leda till en mer ogästvänlig miljö att leva i. Det sociala golvet består av 11 nödvändiga villkor kopplade till människors välmående och funktion i samhället. När det brister i något eller några av dessa villkor för mänskligt välmående riskerar det att leda till instabila och besvärliga förhållanden för människor i samhället (Raworth, K., 2017).

2.3. Tillämpning av ramverk för hållbarhet

Ramverken Agenda 2030 och Doughnutmodellen täcker viktiga områden att beakta när vi ska analysera hållbarhet. Ramverken kan sen tillämpas på olika sätt utifrån prioriteringar och behov i nationer, regioner och kommuner. För t ex Västra Götalandsregionen används valda mål i Agenda 2030 för att vägleda nämnder, förvaltningar och bolag att aktivt bidra till en socialt hållbar utveckling.

På kommunal nivå finns i Göteborgs Stad ett flertal styrande dokument med mål, indikatorer, nuläge och målvärden för 2030 som utgår från Agenda 2030. I dokumentet "Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030" beskrivs t ex hur det för respektive målområde i Agenda 2030 finns strategier för naturen, klimatet och människan. Där framgår även vem som har samordningsansvar och vilka aktörer (intressenter) som är viktiga för att nå framgång, liksom tvärgående strategier. För människan skriver man som exempel i dokumentet:

*För att nå delmålet behöver Göteborgs Stad bli bättre på att nyttja, bevara och utveckla ekosystemtjänster i planering, byggnation och förvaltning. Göteborgs Stad behöver också prioritera människors tillgång till grönytor. Utmaningen ligger i att samtidigt som vi bygger ut och förtätar staden, prioritera tillgång till grönområden med höga kvaliteter. För detta behöver Göteborgs Stad **beräkna samhällskostnader** kopplat till människors hälsa och välbefinnande i tidigt planskede och inkludera de nyttor ekosystemtjänster kan bidra med för maximal samhällsnytta.*

Borås Stad – också i Västra Götalandsregionen – publicerar vartannat år ett Välfärdsbokslut som mäter den sociala hållbarheten i Borås. I det senaste välfärdsbokslutet från 2018⁵ skriver de:

*Den utmaningen Borås Stad står inför är de hälsoskillnader som finns mellan olika befolkningsgrupper och att dessa skillnader ökar. Genom att uthålligt **mäta förändringar** i hälsa mellan kön, mellan geografiska områden och i olika åldersgrupper får staden ett*

---

⁵ Ett nytt Välfärdsbokslut är under tryck och publiceras 2021.

statistiskt underlag för planering, genomförande och uppföljning t. ex i budgetarbetet. Då kan också välfärdssamhället anpassas och utformas utifrån de grupper som har störst behov.

Utgångspunkten i projekt SIGURD var precis som framgår av Göteborg och Borås Stad att mått på effekter och värde för hållbar stadsutveckling behövs och att förvaltningar behöver beräkna eller mäta hållbarhet. Det finns dock ingen vägledning till HUR, NÄR eller VAR hållbarhet ska beräknas eller mätas. Projekt SIGURD valde efter ett drygt år att testa om metoden SROI kunde vara en lämplig metod för två fallstudier i Göteborg och Borås Stad. Syfte var med fallstudierna blev att testa hur metoden SROI kunde tillämpas för att beräkna samhällskostnader i såväl planerings- och som uppföljningssyfte.

3. SROI-analysen

Vad är då en SROI-analys och hur har den tillämpats i fallstudierna? En SROI-analys baseras på modeller där de samhälleliga (sociala) effekterna av olika insatser utifrån olika intressenter kan mätas (och följas). Analysen sker genom att indikatorer med tillhörande värden (schabloner eller reella), sätts i relation till resursanvändningen (investeringen) för insatsen. Indikatorer tas fram tillsammans med berörda intressenter och används för att få mått på effekter som kan kvantifieras och få ett värde. Såväl sociala som miljömässiga nyttor konverteras till ekonomiska värden genom indikatorer och finansiella proxytermer. Val av indikatorer och den data som används för att illustrera värde ska ha relevans för effekten, vara praktiskt mätbar, robust, och spårbar. Kvantifiering och värdering av indikatorer kan göras på tre olika sätt med användande av:

1. Reella kvantitativa värden (t ex faktiska kostnader/intäkter)
2. Schablonvärden (evidensbaserade från tidigare studier)
3. Proxyvärden (schablonvärden som indirekt kan påvisa/indikera en effekt)

3.1. Tillämpningen av SROI

Tillämpningen av SROI-analys kan antingen vara prognosticerande eller utvärderande (Haugen & Cavenius, 2020).

1. **En prognosticerande (forecasting/ex-ante) SROI** visar på den potentiella förändringen av det sociala värdet om insatsen når de avsedda effekterna. På så sätt kan analysen vägleda beslutsfattare att investera med beaktande av framtida värden som traditionella exploateringskalkyler inte beaktar.
2. **En utvärderande (evaluating/ex-post) SROI** används för att försöka kvantifiera det sociala värde som har förändrats baserat på faktiskt utfall och är intressant för lärande. Analysen vägleder här beslutsfattare att investera i samhällsinsatser som traditionell årsvis ekonomistyrning (budgetering) eller traditionella exploaterings- och investeringskalkyler inte beaktar.

Prognosticerande SROI-analys sägs vara mindre omfattande än utvärderande men det beror även på hur metoderna används. Om man i en planeringsfas vill testa olika handlingsalternativ mot varandra kan det bli omfattande. Det finns även exempel där SROI-analys varit både utvärderande och prognostiserande. Svårigheten att hitta och bedöma indikatorer eller proxytermer kring framtiden är den gemensamma utmaningen till tillämpning av metoden. Varje objekt som studeras har ju dessutom sin egen värde-logik och komplexitet som gör det svårt att återanvända proxytermer eller värden från tidigare analyser. Potentialen med SROI är å andra sidan att den har ett holistiskt hållbarhetsperspektiv på de investeringar som görs i samhället.

Metoden innebär dessutom att medborgare, företag och andra intressenter involveras och breddar beslutsunderlag utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Effekter från en investering bortom de strikt ekonomiska värdena lyfts fram vilket annars skulle förbli dolda. Analysen bidrar på så sätt

att legitimera bidrag, lån eller samfinansiering till ändamål som genererar ett värde som en enskild intressent inte själv kan finansiera.

Oavsett syftet med SROI-analysen så innebär det ett lärande inom och mellan de intressenter som är med i arbetet. Lärandet kan även ha betydelse för mer än just det specifika projekt eller objekt som analyseras, vilket kan legitimera tillämpningen. Analysen kan även förbättra relation och därmed samarbetet mellan olika finansiärer och berörda intressenter, öka en verksamhets legitimitet och förbättra kommunikation och medvetenhet i stort. Ökad samverkan efterfrågas och är nödvändigt för att nå hållbar strategisk utveckling, men även för effektivare resurshandling, resursfördelning och för att stärka förståelsen för syfte och vision kring hållbarhetsfrågor.

3.2.SROI-analysens sju grundläggande principer

En SROI-analys baseras på sju grundläggande principer (www.sroi.se):

1. Involvera intressenter

En intressent är antingen en person, en organisation eller en del av miljön som upplever minst en effekt som en konsekvens av de aktiviteter (analysobjektet) som en organisation eller verksamhet genomför. För att ta reda på vilka effekterna är, hur omfattande de är, och vilket värde de har behöver intressenterna identifieras och involveras i analysen. Det är genom dialog med intressenterna som relevant information om förändringen kan identifieras.

2. Förstå vad som förändras för intressenterna

Effekter kan vara positiva och negativa, förväntade och oväntade. Det är dessa förändringar som skapar eller förstör värde, och för att förstå hur dessa uppstår och i vilken omfattning behöver information om dessa i sig samlas in.

3. Värdera effekterna

För att förstå vilket värde analysobjektet skapar – socialt, miljömässigt och ekonomiskt – behöver effekterna värderas. Det är med hjälp av sådan information som medvetna beslut med fokus på värdeskapande kan fattas.

4. Inkludera bara det väsentliga

Information kan betraktas som väsentlig om den har potential att påverka intressenters eller andra aktörers beslut. I användningen av SROI ska endast information med betydande konsekvenser av analysobjektet lyftas fram. Att värdera vad som är väsentligt behöver därför göras genom hela processen för att avgöra vilken information som ska inkluderas respektive exkluderas.

5. Överdriv inte

Grunden för ett trovärdigt användande av SROI är att inte överdriva betydelsen av de aktuella aktiviteterna. Det är därför viktigt att ta hänsyn till hur värdeskapande kan uppstå "allt annat lika". Andra individer, organisationer eller aktiviteter kan ju skapa värden utan påverkan från det "vi" gör eller tänker göra.

6. Var öppen och tydlig

Trovärdighet är ett ledord i användningen av SROI. Att vara transparent och redogöra för vilka intressenter som involverats (och valts bort), olika vägval, tillvägagångssätt, bedömningar och värderingar som skett under analysens gång. På så sätt kan de som tar del av utfallet bedöma dess relevans. Spårbarheten ska vara så pass god att någon annan kan göra om analysen med motsvarande utfall.

7. Få utfallet granskat

Utfallet vid användningen av SROI bör granskas för att säkerställa en god kvalitet och därmed ge utfallet ökad trovärdighet och användbarhet. Det innebär primärt att involverade intressenter får ta del av utfallet och bekräfta att de känner igen sig i beskrivning och analys.

3.3.SROI-analysens sex steg

I en SROI-analys tillämpas de sju principerna i föregående avsnitt genom en process bestående av sex steg. Tillsammans med den som gör analysen ska det leda fram till transparent och trovärdig analys av hög kvalitet. Stegen är enligt följande:

1. Fastställ analysens omfattning och identifiera huvudsakliga intressenter.

Gränserna för SROI-analysen fastställs vad som skall analyseras, vilka resurser som finns tillgängliga, vem skall genomföra analysen etcetera. Vid denna första analys prioriteras ett första urval av intressenter och vad som är (kan vara) väsentligt att analysera.

2. Kartlägg insatser, aktiviteter, prestationer och effekter

Genom att involvera intressenterna påbörjas kartläggningen av den verksamhet som undersöks vilket skapar beskrivningar av hur insatser har omvandlats till aktiviteter, prestationer och effekter.

3. Mät effekterna

När ovanstående värdekedjor är kartlagda behöver indikatorer identifieras eller utvecklas för att kunna mäta vilka effekter som uppstått, och i så fall i vilken utsträckning.

4. Fastställ påverkan

För varje effekt ska sedan analysobjektets påverkan tydliggöras, det vill säga hur stor del av förändringen som beror på verksamheten eller aktiviteten i fråga, och därmed hur stor del som beror på andra faktorer.

5. Beräkna SROI-värdet

När vi känner till graden av påverkan är det dags att utveckla monetära proxytermer för att mäta värdet av de uppmätta effekterna. Värdet av såväl positiva som negativa effekter summeras och relateras till investeringens monetära värden. Skillnaden mellan den värderade nyttan och investeringen ger ett SROI-värde, exempelvis 3:1 eller intervallet 2-4:1. SROI-värdet i detta exempel talar om att det för varje insatt krona skapas värde om tre respektive mellan två och fyra kronor. Att testa känsligheten i analysens antaganden är enligt SROI-metodiken en del av detta steg.

6. Redovisa, använda och förankra

Det sista steget i analysen innebär att den genomgår en oberoende kvalitetsgranskning, att resultaten kommuniceras till intressenterna, att informationen används för beslutsfattande samt att SROI-processen förankras i organisationen. För att analysen ska skapa nytta behöver den bli en naturlig del av verksamheten och de dialoger och analyser som kontinuerligt pågår.

3.4.SROI-analyser inom stadsplanering

SROI-analyser används, som namnet antyder, främst för att göra analyser av sociala insatser kopplade till utsatta individer eller grupper. Det finns dock exempel från England där t ex Fastighetsägaren Cunninghame Housing Association initierade ett projekt för att rusta upp och förnya området Vineburgh i Irvin, Skottland.⁶ Upprustningen gjordes genom rivningar i kombination med nybyggnation av ca 300 bostäder (hyres- och äganderätter) och är en av få tillämpningar av SROI inom stadsplanering. Vineburgh var innan upprustningen en nedgången stadsdel med påtagliga sociala problem och där efterfrågan på bostäder var låg och många lägenheter stod tomma. 33 miljoner pund investerades i området under 5 år, och bedömdes inte generera ett positivt nuvärde enligt traditionell exploateringskalkylering.

För att komplettera analysen identifierades samtliga intressenter som antingen påverkades av eller själva påverkade projektet. Det var bland annat hyresgäster, boende i kringliggande områden

---

6 Social Value Lab (2014) Social Return on Investment for the Vineburgh Regeneration Initiative

men även lärlingar på byggarbetsplatsen, Polisen, fastighetsägaren (CHA) och hälsovården (NHS) i området. Analysen i Vineburgh visade att flera mervärden skapades med avseende på t ex hälsa, självförtroende, stolthet och välbefinnande för de boende. I förlängningen innebar projektet att fler personer kom i arbete och fick råd att flytta in i området. Den ökade efterfrågan att bosätta sig i området ledde i sin tur till ökat värde på fastigheterna och ökade intäkter för fastighetsägaren. Att beakta hur värdet på en tillgång ökar genom olika insatser i ett område är något som gärna förbises i traditionell kalkylering när endast kassaflöden och räntor hanteras.

I Sverige finns också projekt HAI (Hållbara avkastningar av investeringar) finansierat av Vinnova 2017-2019. I projektet utvecklade en värdeberäkningsprocess för stadsutvecklingsprojekt med hjälp av SROI-metoden. Syfte med HAI var att kvantifiera och värdera nyttan med olika sociala investeringar för att kunna förstå och motivera olika val i stadsutvecklingsarbetet i Malmö och Lund.

4. Stads- och samhällsplanering

I varje kommun finns stads- och samhällsplanerare som utvecklar platser utifrån behov av bostäder, skolor, ålderdomshem, utveckling av näringsliv, anpassning till klimatförändringar med mera. Stads- och samhällsplanering handlar om att skapa förutsättningar för utveckling och att balansera motstridiga intressen från de intressenter som berörs av beslut. Stads- och samhällsplanerarens uppgift handlar ofta att inför dessa beslut identifiera och analysera samhällets behov av utveckling, samordna olika samhällsintressen och att ta initiativ till nödvändiga förändringar. För att förändringar ska bidra till hållbar utveckling behöver beslutsunderlag beakta såväl ekonomi som socialt och miljöanpassade konsekvenser (effekter). Övergripande mål för denna ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhet kan se olika ut och behöver ta hänsyn till lokala behov och förutsättningar. Hur beslutsunderlag tas fram, vilka analyser som görs för att skapa hållbar stads- och samhällsutveckling är godtyckligt men det finns en gemensam planprocess.

4.1. Planprocessen

Stads- och samhällsplaneringen styrs av flera lagar och bestämmelser i t ex plan- och bygglagen som innebär skyldigheter att ta fram översiktsplaner, detaljplaner och bygglov. Planprocessen består i sin tur av många steg, från förstudier och markanvisning till beslut om exploatering som föregås av exploateringskalkyler, eller beslut om andra utvecklingsprojekt som föregås av investeringskalkyler. Det kan ta flera år att genomföra en ny detaljplan och det är viktigt att alla berörda involveras och att hållbarhetsaspekter beaktas i god tid för att stadsutvecklingen ska bli hållbar på lång sikt.

Samtidigt som nya byggnationer planeras och uppförs pågår förvaltning av befintliga områden där samhällsutveckling görs i små steg. Här är det flera olika intressenter som kontinuerligt fattar beslut som påverkar lokalsamhället. Till sitt stöd finns mängder av lagar och förordningar, men också interna formella styrdokument och en eller flera organisationer med delat ansvar för stads- och samhällsutvecklingen. I dessa formella strukturer görs utöver ekonomiska bedömningar även miljökonsekvensanalyser, barnkonsekvensanalyser och sociala konsekvensanalyser.⁷ Varje stad eller förvaltning i en stad har sitt sätt att planera och analysera konsekvenser utöver de ekonomiska analyser som är med i en:

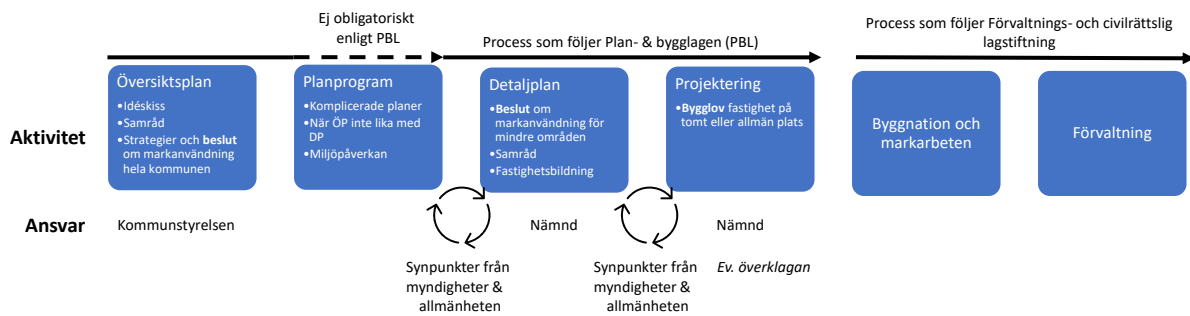
---

⁷ Se nedan och "Den hala tvålen - Verktyg och metoder för social hållbarhet i fysisk planering och stadsutveckling"

- exploateringskalkyl när kommunens mark exploateras,
- strategiska investeringsprojekt av vägar, broar eller andra samhällsviktiga funktioner
- årlig budget för förvaltning av ett område eller verksamhet.

Planprocessen vid nybyggnation i en stad genom exploatering- eller investeringsprojekt följer i princip följande steg från idé till förvaltning.

Figur 3 Förenklad planprocess från idé till förvaltning (Fritt och förenklat från Boverket och olika kommuners beskrivning av planprocessen)

4.2. Exploaterings- och investeringskalkylen

Planprocessen bedrivs ofta i projektform där samverkan mellan olika intressenter är viktig. Arbetet med att ta fram en plan innehåller vanligtvis tekniska analyser, ekonomiska analyser, juridiska analyser med mera där samråd, granskning och fastställande av planen. Traditionell samhällsplanering har skett i silostrukturer med mer eller mindre tydliga och avgränsade ansvarsområden. Under senare år har samverkan mellan olika intressenter blivit allt viktigare för att undvika dubbelarbete eller att något väsentligt missas i beslutsprocessen. Miljöaspekter, barnperspektiv, sociala konsekvenser och olika intressenters särintressen beaktas vanligtvis under processens gång på det sätt som respektive ansvar finner lämpligt.

En av de viktigaste analyserna i planprocessen är exploaterings-/investeringskalkylen som görs vid exploatering av mark som kommunen äger eller inför strategiska investeringsprojekt. Efter en idé till markexploatering och detaljplan börjat ta form upprättas en kalkyl som beräknar exploateringsens eller projektets kostnader och intäkter. Kalkylen ligger sedan till grund för om exploateringen är ekonomiskt och praktiskt genomförbart. Under exploaterings-processens gång upprättas sedan nya kalkyler i takt med att detaljplanen utvecklas och kalkylen kan efter hand beräknas mer noggrant. Exploateringskalkylen ligger bland annat till grund för ett antagande av detaljplanen och att ett byggande kan påbörjas. När det gäller investeringsprojekt kan de vara nödvändiga även om de inte är lönsamma, men en kalkyl behöver ändå upprättas för att kunna prioritera mellan beslut m.m.

För att korta ned exploateringsprojektens tid i Göteborgs Stad utvecklades under 2012-2015 en Gemensam Exploateringsprocess (GEM-processen). Att involvera rätt intressenter tidigt var en lärdom som visat sig höja kvaliteten i beslutsunderlag och att slippa ändra planer i efterhand.

Under 2016-2017 bedrevs i Göteborgs Stad även ett verksamhetsutvecklingsprojekt kring exploateringsprocessen (VEX-projektet) med syfte att förbättra samverkan i exploateringsprojekt. Intressenter som involverades i projektet var Trafikkontoret, Fastighetskontoret, Stadsbyggnadskontoret, Park- och naturförvaltningen och Förvaltningen för kretslopp och vatten. Fokus för VEX-projektet var att optimera framtagande av ekonomiska kalkyler relaterade till kalkylobjektet samt hantering av ekonomiska avvikelser från kalkylerna.

4.3. Hållbarhetsanalyser inom stads- och samhällsbyggnad.

Utöver de ekonomiska analyser som kort nämnts ovan görs i vissa fall även miljökonsekvensbeskrivningar enligt plan- och bygglagens anvisningar samt olika typer av sociala konsekvensanalyser och barnkonsekvensanalyser. Enligt plan- och bygglagen (PBL) måste kommuner göra miljökonsekvensbeskrivningar där kommunen bedömer den påverkan på miljön som planens genomförande kan få. Det finns dock inga legala krav på sociala konsekvensanalyser eller analyser baserade på hållbarhet i ett bredare perspektiv. Här blir det upp till varje kommun att genom mål, policies, riktlinjer med mera att arbeta för hållbar stads- och samhällsplanering.

I rapporten *Den hala tvålen - Verktyg och metoder för social hållbarhet i fysisk planering och stadsutveckling* har Regeringskansliet på en övergripande nivå kartlagt flera olika verktyg och metoder som används för att åskådliggöra sociala värden i fysisk planering och stadsutveckling. Enligt utredningen har social hållbarhet inte fått tydligt genomslag inom stadsplanering trots att det sociala bör omfattas i en hållbarhetsanalys. I stället är det ekonomiska kalkyler och kortsiktigt fokus på monetära värden som premieras. Detta anses särskilt problematiskt eftersom många investeringar i social hållbarhet på kort sikt kan ge negativa ekonomiska utfall, samtidigt som de på längre sikt kan innebära positiva ekonomiska utfall. Vidare finns en tendens att prioritera miljöhänsyn framför social hållbarhet, på grund av bestämmelser i miljöbalken och PBL.

Göteborgs Stad använder sedan 2011 Barnkonsekvensanalyser (BKA) och Sociala konsekvensanalyser (SKA) som komplement till de traditionella ekonomiska analyser som görs. Malmö stad har på motsvarande sätt infört Sociala konsekvensbedömningar (SKB) och Stockholms Stad en metod de kallar Socialt värdeskapande analys (SVA) och Integrerad Barnkonsekvensanalys (IBKA). Att styra upp hållbarhetsarbetet med checklistor och processer gör att hållbarhetsfrågorna blir mindre personberoende. Svårigheter som kvarstår är att konkretisera och kvantifiera mjuka komplexa värden i en komplex kontext.

5. Fallstudier inom projekt SIGURD

För att försöka utveckla hållbarhetsanalyserna har projekt SIGURD tillämpat metoden SROI på två fallstudier. Den ena genomfördes i Göteborgs Stad där analysobjektet var lägenhetsstorlekar vid nybyggnation av Backaplan i ett prognostiserande syfte. Den analysobjektet var en medborgarlabbet, en del av Kraftsamling Sjöbo som etablerats i stadsdelen Sjöbo i Borås Stad. Detaljer kring hur metoden tillämpats finns beskrivet i två separata rapporter från projekt SIGURD. Här nedan följer två korta sammanfattningar.

5.1. Göteborgs Stad – Nybyggnation Backaplan

Fallstudien i Göteborgs Stad handlade om förändringen av handelsområdet Backaplan. Backaplan är ett stadsdelsområde i stark förändring som ska Backaplan utvecklas från en handelsplats med asfalterade ytor till en tätbebyggd, grön och levande stadsmiljö. Utvecklingen kommer ta flera årtionden och målet med fallstudien var att med stöd av SROI-metodiken komplettera befintliga exploateringskalkyler med samhälls- och kommunalekonomiska beräkningar. Ambitionen var också att initiera utveckling av en modell för hur det analytiska arbetet kan tillämpas.

Ett problem som gjorde området intressant att analysera var att de lägenhetsstorlekar som byggdes skiljde sig från vad som var planerat. I Östra Kvillebäcken (en del av Backaplan) planerades som exempel för lägenhetsstorlekar med en snittyta på cirka 80 kvm men i realiteten blev snittytan på det som byggdes endast cirka 60 kvm. Antalet planerade lägenheter i området var cirka 1600, men det verkliga antalet slutade på över 2100 stycken. Vid första anblicken önskades att arbetet synkroniseras bättre så att planering och det faktiskt byggda hänger ihop eftersom planering för skolor, förskolor, äldreboende och annan kommunal infrastruktur måste stämma med den befolkningsstruktur som byggs och förväntas för framtiden.

Positiva effekter av större lägenheter är t ex att fler barnfamiljer kan flytta in och stanna i området. Detta innebär i sin tur att skattebetalare (dvs barnfamiljer) i högre utsträckning stannar i området och därmed även i Göteborg. Minskad in- och utflyttning leder dessutom till minskat slitage som leder till lägre driftskostnader. Det går även lättare att planera för området så att skolor och andra institutioner stämmer överens med befolkningsunderlaget och det går lättare att uppnå en social blandning om det finns såväl större som mindre lägenheter.

Möjliga kostnader av större lägenheter är att det blir högre kostnader och lägre intäkter för byggherrar och att byggandet inte kan hålla samma takt räknat som antalet lägenheter som produceras. Det kan också innebära en obalans mellan utbud och efterfrågan när många som flyttat in i mindre lägenheter senare vill flytta till större lägenheter i samma område.

SROI-arbetet med analys av lägenhetsstorlekar planerades ta cirka 6 månader, men var mer komplicerat än man först tänkte och tog därför något längre tid än planerat trots att analysobjektet är relativt begränsat. Att definiera de logiska värdekedjorna med prestationer,

effekter och proxytermer innebar ett stort och tidskrävande arbete. Att summera de ekonomiska kostnader och intäkter som används i traditionell exploateringsanalys var å andra sidan relativt väl dokumenterat och lätt att ta fram.

Tillämpningen av de fem stegen i SROI-analysen i Göteborg illustreras av nedanstående figur. Av figuren framgår att processen och dess sex steg (se avsnitt 3.3) är mer omfattande än vad man kan tro i första anblicken. För samtliga intressenter i steg 1 och effekter i steg 2 analyserades effekter i steg 3, 4 och 5, vilket var mycket tidskrävande. Ambitionen i fallstudien var hög vilket också påverkade tidsåtgången.

Steg 1	Syfte		Omfattning		
	Vem/vilka påverkas?	Hur påverkas de?	Hur involverar vi dem?		
Steg 2	Insats/resurs <i>Vilka resurser skall "investeras"?</i>	Aktivitet <i>Vad är det som genomförs?</i>	Prestation <i>Vilka är de kvantitativa konsekvenserna?</i>	Effekt <i>Vilken förändring med ett värde i sig skapas för intressenterna?</i>	
	<i>Vad kostar det att bygga snitt 60 kvm BP för kommunen</i>	<i>Ex: 6 månaders heltidsutbildning + 6 mån praktik (inkl. lön).</i>	<i>Ex: 34 personer har genomgått utbildningen, 28 har examinerats och 12 har fått en praktikanställning.</i>	<i>Ex: Fast, ökad disponibel inkomst; Ökat självförtroende; Minskade bidrag.</i>	
Steg 3	Effekt <i>Ett urval från steg 2</i>	Indikator <i>Hur mäts effekten? Vilka datakällor används?</i>	Omfattning <i>Hur mkt förändring har skett?</i>	Nyttoperiod <i>Hur länge varar effekten?</i>	Avtrappning <i>Med vilken andel minskar effekten per år?</i>
	<i>Ex: Fast, ökad disponibel inkomst.</i>	<i>Ex: Förändring i disponibel inkomst.</i>	<i>Ex: 70% av deltagarna har fått en ökad disponibel inkomst.</i>	<i>Ex: 1 år</i>	<i>Ex: 50% minskning per år.</i>
Steg 4	Effekt <i>Ett urval från steg 2</i>	Kontrafaktisk situation <i>Vilken andel av effekten skulle uppstått i alla fall?</i>	Tillskrivning <i>Vilken andel av effekten beror på annat?</i>	Förflyttning <i>Vilken andel av effekten har förskjutits?</i>	
	<i>Ex: Fast, ökad disponibel inkomst.</i>	<i>Ex: 10% av effekten uppstår tack vare en allmänt bättre konjunktur.</i>	<i>Ex: 5% tack vare insatser av organisationer.</i>	<i>Ex: 10% skulle ändå ha fått chansen via Arbetsförmedlingens ordinarie program.</i>	
Steg 5	Effekt <i>Ett urval från steg 2</i>	Monetär proxyterm <i>Hur har värdet av effekten beräknats?</i>	Värde per proxyterm <i>Vad är värdet av effekten, uttryckt i kronor?</i>	Totalt värde år 1* <i>Vilket totalt värde skapas år 1?</i>	SROI-kvot år 1* <i>Vad är resurseffektiviteten år 1?</i>
	<i>Ex: Fast, ökad disponibel inkomst.</i>	<i>Ex: Genomsnittlig ökning av disponibel inkomst per kursdeltagare och år.</i>	<i>Ex: 85 000 kr (brutto) per år.</i>	<i>Ex: Totalt 1 560 000 kr (brutto).</i>	<i>Ex: SROI = 1 560 000 / 700 000 = 2,2:1</i>

Figur 4 Exempel på SROI-processens fem steg och överväganden/aktiviteter som behöver hanteras

Projektet ansvarade denna gång för genomförandet och SROI-analysen men för framtida förvaltning blir en nyckelfråga vem som ska ansvara om arbetat ska genomföras i ordinarie verksamhet – i framtida stadsbyggnadsprocesser. Ytterligare en fråga som lyftes med tanke på det omfattande arbete var och när i stadsbyggnadsprocessen det kan vara lämpligt att genomföra en SROI. Det enkla svaret blev i tidiga skeden och när det är mycket ”som står på spel”.

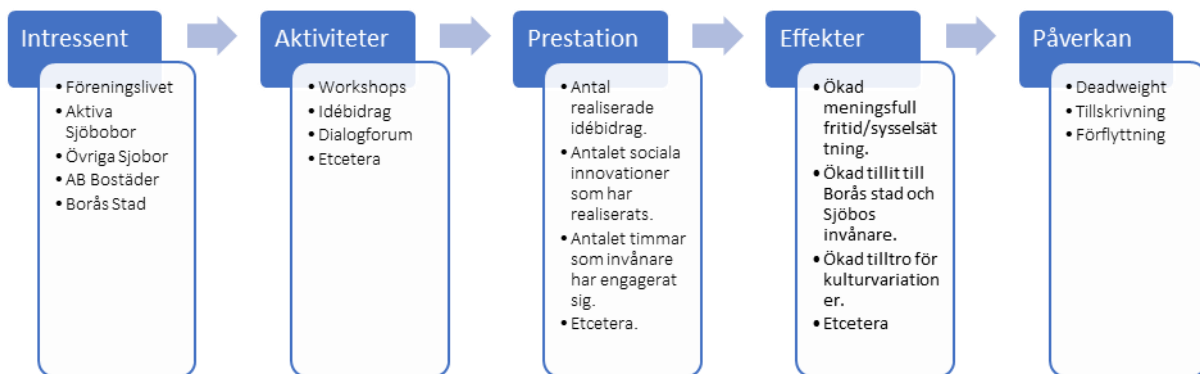
5.2. Borås Stad – Medborgarlabbet (Kraftsamling Sjöbo)

Kraftsamling Sjöbo har fokus på områdesutveckling i Sjöbo, Borås Stad, och är ett tvärsektorielt projekt som pågått mellan 2017-2020. För att förstå betydelsen av satsningarna i Borås Stad genomfördes löpande SROI-analys mellan 2018-2021 och inom ramen för projekt SIGURD en specifik SROI-analys med fokus på just Medborgarlabbet.

Kraftsamlingens mål har varit att utveckla Sjöbo till ett hållbart, attraktivt och välmående område med ett rikt kultur- och fritidsutbud. Sjöbo är tänkt att utvecklas i medskapande med medborgare

och verksamma på Sjöbo utifrån behov och intresse. En förutsättning i utvecklingsarbetet med projekt Kraftsamling Sjöbo har varit att etablera ett Medborgarlabb för att finna kreativa lösningar för möten mellan medborgare, föreningar, tjänstemän och företagare – att skapa utrymme för lokalsamhället att lyfta, pröva och utveckla idéer som gynnar lokalsamhället på Sjöbo.

I genomförandet av en SROI-analys är användandet av värdeberäkningskedjor centralt och här utgick man inledningsvis från vad som kallas Programteori. Metoden går ut på att visa värdeberäkningskedjan som en logisk kedja mellan aktiviteter och effekter för olika intressenter. Aktiviteterna leder sedan till prestationer och effekter som ska värderas med lämplig proxyterm – ett antagande om värdes som skapas. Tillsammans ska resonemanget förklara hur analysobjektet, i det här fallet Medborgarlabbet, skapar värde. Den logiska kedjan beskrivs översiktligt i figur 5 nedan.

Figur 5 Värdeberäkningskedjan vid analys av Medborgarlabbet

Värdekedjan syftar alltså till att söka effekter och förklaringar till konsekvenserna av aktiviteterna som vidtagits – hur de involverade intressenternas situation förändrats genom att vara med i projektet. Prestationerna är de mätbara företeelser som indikerar en förändring av ett tillstånd kopplat till de resultatmål som eftersträvades. I Borås Stads SROI-analys av Medborgarlabbet har intervjuer använts som metod där intervjuade intressenter själva har fått göra en bedömning av prestationer och effekter – det vill säga en subjektiv bedömning. Utifrån dessa bedömningar skapas sedan proxytermer – monetära uppskattningar – av hur mycket en effekt är värd för en intressent (individ eller organisation). För varje intressent har valet av proxytermer diskuterats vilket varit mycket tidskrävande.

Erfarenheten från Borås var inte bara att det tog lång tid att ta fram proxytermer utan också att det var svårt att mäta eller uppskatta värdet. Det var också lätt att dubbelräkna nyttor när orsak-verkan-sambanden var många och i vissa fall subjektiva. Den stora fördelen med SROI-metoden var diskussionen kring intressenter och effektkartor som visualiserade den input (insatser) som

investerades och de värden (effekter) som kom ut. I Borås användes programteori en första analys men senare en enklare matris. Beroende på den höga detaljeringsgrad som eftersträvades uppstod viss osäkerhet kring talens "exakthet". Dessutom ledde många antaganden till osäkerhet kring slutsatserna som kom fram. Rådet att inte överdriva eller dubbelräkna innebär att det kommer ta tid och funderingar kring om det gick att räkna med min- och max-värden diskuterades. Just det faktum att metoden var tidskrävande och svår ledde till slutsatsen att det skulle behövas en förenklad guide eller metod som var mer lättarbetad.

6. Nyttorealiseringsanalys

För att besvara frågan om det finns förutsättningar att tillämpa SROI-metoden vid styrning av stadsbyggnadsinvesteringar genomfördes en nyttorealiseringsanalys.⁸ Analysen har utgått från erfarenheter från Borås och Göteborg och är systematiserad i fem områden:

6. **Angelägenhet** utifrån en femgradig skala från mycket låg, låg, medel, hög och mycket hög angelägenhet
7. **Genomförbarhet** utifrån en femgradig skala från mycket låg, låg, medel, hög och mycket hög genomförbarhet
8. **Kostnader** har uppskattats för att implementera SROI och förvalta den i ordinarie linjeverksamhet.
9. **Ekonomiska nyttor** av metoden har inte hittats, men konsekvenserna bedöms leda till ekonomiska nyttor på längre sikt och framför allt kvalitativa nyttor
10. **Kvalitativa nyttor** finns och har uppskattats utifrån hur metoden förväntas leda till andra beslut kopplat till hållbar styrning

Sammantaget har slutsatserna från nyttorealiseringsanalysen lett till slutsatser om, hur, när och var SROI kan tillämpas i kommunal stads- och samhällsplanering.

6.1. Angelägenhet

Hur angeläget bedömde respondenterna då metoden. Angelägenhet att införa SROI utifrån städernas mål och strategier relaterat till hållbar stadsutveckling bedömdes initialt ligga mellan låg och medel. Samtidigt konstateras att diskussioner kring hållbarhet ur ett bredare perspektiv pågår och att det efterfrågas metoder. Således torde det indikera att angelägen är hög för någon form av metod som kan mäta eller värdera hållbarhet. Dels finns ett behov i städerna att få kunskap om hållbarhet på ett sätt som SROI-analysen tillför men som saknas idag. Det handlar om att "hitta" värden som inte lyfts fram i befintliga planer eller kalkyler. Det är dessutom svårt för beslutsfattare att kommunicera annat än ekonomi och "hårda data" även om det kan bli för snävt och kortsiktigt.

Enligt samtliga respondenter är en stor fördel med SROI intressentanalysen. Ett generellt mål för bägge städerna är ju att involvera de som städerna är till för. Enligt en respondent vet många planerare t ex inte vilka konsekvenser små lägenheter leder till mer än att det "ställer till det". Vid genomgång av den exploateringsanalys som gjordes för en gång- och cykelbro framkom dessutom att nio (9) av tio (10) intressenter och värden för dem inte hade beaktats.

---

⁸ Se avsnitt 1.3 för beskrivning.

Enligt respondenterna i båda fallstudierna är det angeläget att skapa gemensam förståelse för hur olika insatser leder till hållbar stads- och samhällsutveckling på sikt – mot mål och visioner – och utan systematiken i SROI blir det svårt. Man antar även att såväl politiker som tjänstemän vill kunna visa att olika satsningar ger något tillbaka. SROI kan här fungera om satsningen (analysobjektet) är enkelt att analysera och om det finns proxytermer att arbeta med.

Samtidigt betyder avsaknad av analys inte att den metod som används behöver vara SROI, det kan vara en annan metod så länge den har inslag som kompletterar den traditionella finansiella kalkylen med andra icke-monetära värden.

Den politiska angelägenheten varierar mellan låg, medel och hög och även här noteras att det inte behöver vara metoden SROI som används. Då hållbarhet i bägge städerna är en prioriterad fråga för politiker finns behov av transparenta metoder som kan visa att satsningar ger nytta tillbaka. Politiken (individer generellt) anses även vara lättare att nå med siffror än bara ord och berättelser, även om siffrorna är förenklingar av verkligheten. Om metoden heter SROI eller något annat är mindre viktigt, men det är efter avsaknad av värden och risken att hållbarhetsperspektiv för olika intressenter missas som behöver ett komplement.

Den politiska angelägenheten varierar enligt respondenterna sannolikt med olika individers (politikers) behov av planering och kontroll och efterfrågan av fakta som kan tas fram med metoden SROI. Att metoden är transparent är i det här sammanhanget bra då alla kan följa stegen som görs och värdera om analysen är rimlig. Det stora problemet i t ex Göteborg är dock inte avsaknad av planer utan att byggande inte genomförs på det sätt som översiktsplaner och detaljplaner stipulerar. Problemet har alltså egentligen inte med hållbarhet eller SROI att göra utan andra processer och samverkan inom hela stadsbyggnadsprocessen. Att det inte byggs som planerat är ett problem som uppstår efter att mark sålts till de som exploaterar marken. Kommunen har då inte rådighet över byggandet varför såväl byggherrar som kommunen behöver samverka med varandra för att skapa förutsättningar för hållbar utveckling.

Hur angeläget det då är att införa just metoden SROI har tangerats i svaren ovan. Angelägenheten att införa metoden SROI bedöms vara mellan medel och låg. Då metoden är transparent genom sina principer och går att följa steg för steg lockar den. Men även om manualen är enkel så är tillämpningen krävande. Särskilt när kontexten som analyseras är komplex. Det kan lätt bli subjektiva antaganden om nyttor och värden vilket gör att metoden bäst kan tillämpas när kontexten är enkel. Som exempel inom sociala områden som metoden är utvecklad för, jämfört med stads- och samhällsbyggnad där metoden är oprövad. Att metoden är transparent och involverar många intressenter som annars kan missas är bra men det behövs också metoder för uppföljning. I Göteborg används t ex metoderna SKA (Social Konsekvensanalys) och BKA (Barnkonsekvensanalys) inför framtagande av detaljplaner men enligt respondenterna följs inte

heller dessa analyser upp – åtminstone inte i tillräcklig utsträckning. Metoderna SKA och BKA tar inte heller med alla värden som beaktas i en SROI-analys, vilket gör att det finns behov av ett komplement. Att komplettera befintliga metoder med SROI-metodens intressentanalys och initiala värdeanalysen bör vara angeläget, men troligtvis inte hela SROI-metoden utan en anpassning. SROI-metodens komplexitet och studieobjektens olikheter bedöms innebära ett allt för svårt arbete eftersom värden, proxytermer och annat måste tas fram unikt för varje analysobjekt.

Efterfrågan inom organisationen varierar enligt respondenterna mellan låg, medel och hög. Hur angeläget det är inom organisationen kommer bero på vem eller vilka vi frågar. Det pågår redan arbete inom hållbarhet men om organisationen efterfrågar SROI specifikt är tveksamt. År enda sidan är kompetensen om metoden låg. Samtidigt så söker många som arbetar med planering och utveckling en metod som kan fungera för att visa nytta av olika investeringar. Angelägen inom organisationen bedöms som högre bland de som arbetar nära verksamheten och lägre högre upp i organisationen. Samtidigt finns mycket klokt kring hållbarhet framtaget i befintliga planer, t ex vision Älvstranden om vi pratar Göteborg, men som tidigare nämnts brister det i uppföljning. Blev det som vi planerade?

Även om organisationen efterfrågar något som liknar SROI är bedömningen att man nog inte klarar av att genomföra kompletta SROI – det blir för svårt. Exploaterings- och investeringskalkylen i sig kan också vara svår och fungerar inte alltid på ett enhetligt och enkelt sätt. Resultatet blir gärna beroende på erfarenheten hos de handläggare som genomför den. Att lägga ytterligare en metod ovanpå en bristfällig ekonomisk kalkyl kan då bli svårt att motivera. Troligtvis är efterfrågan av bättre exploateringskalkyler högre än SROI. En enklare variant av SROI som kompletterar SKA och BKA lyfts av samtliga respondenter i fallstudierna som ett förslag.

	Mycket låg	Låg	Medel	Hög	Mycket hög
Mål och strategier					
Politik					
Metod					
Efterfrågan inom organisationen					

Figur 6 Sammanfattning av bedömning av angelägenhet. Tabellen indikerar att angelägenheten varierar och beror på vem man frågar. Slutsatsen är att det är hög angelägenhet att tillföra en metod för att värdera hållbarhet, men att det ska vara SROI är mer tveksamt.

6.2.Genomförbarhet

Antalet individer som behöver involveras för att implementera SROI i en stad av Borås storlek och antalet som berörs av metoden är inte så många så graden av genomförbarhet bedöms av respondenterna som hög. I Göteborg blir antalet som behöver involveras fler så graden av genomförbarhet bedöms där som medel. Därför behövs enligt respondenterna en prioritering kring när metoden ska användas och vem som ansvarar. Det är ju väldigt mycket som planeras för, och mycket som byggs och projekt som genomförs. För att underlätta genomförbarheten, möjligheten att implementera SROI, föreslår respondenterna att SROI-analysen förenklas som ett första steg. Därefter får behovet av fördjupade SROI-analyser bedömas från fall till fall. Vem som gör analysen eller när den ska genomföras är dock oklart. Det är svårt att vara generell här när det finns så otroligt många olika typer av projekt och därmed olika analysobjekt.

Bägge städerna upplever metodens komplexitet som hög, varför graden av genomförbarhet blir låg eller mycket låg. Vissa delar kanske kan implementeras utan externt expertstöd, samtidigt som vissa delar kan förenklas och eller läras ut vilket kan öka graden av genomförbarhet. Lägenhetsstorlekar som analyserades i Göteborg är som exempel mycket komplext. Gångcykelbron i samma stad var mycket enklare att analysera så graden av genomförbarhet beror mycket på analysobjektet – inte så mycket på metoden. SROI-metoden är trots allt relativt väl strukturerad och följer en tydlig process. Den kan även användas utan att vara så detaljerad som i de två fallstudierna och möjlig att tillämpa på ett förenklat sätt. Att man i analyserna har svårt eller inte hittar värden eller proxytermer bekräftar ju bara bilden av att det är svårt att göra bedömningar kring värden ur ett holistiskt perspektiv kopplat till hållbarhet vid stads- och samhällsutveckling.

Tillgång till kompetens och resurser gör i dagsläget att genomförbarheten bedöms vara låg eller mycket låg. Det finns knappt tid eller kompetens hos befintliga resurser och detta är den svagaste länken. Skulle man utbilda ett urval personer är troligtvis personalomsättningen så hög att det blir väldigt sårbart. Tiden är dessutom redan en knapp resurs vilket gör det svårt om befintliga linjeorganisationen skulle ansvara för genomförandet. Att börja arbeta med metoden kommer dock bygga kunskap och lärande vilket är en stor fördel för framtiden. Intresset för hållbarhetsfrågor och denna typ av komplement till traditionella exploateringskalkyler har ju dessutom ökat sedan Agenda 2030 antogs i FN:s toppmöte 2015.

Det finns inga juridiska eller politiska hinder. Inte heller finansiella hinder utöver att investeringar i metodutveckling faller inom ramen för ordinarie förvaltningsanslag. Ett möjligt hinder är tillgången till data för att göra analyserna. Det kan vara kostsamt att samla in data så man behöver prioritera omfattning och tillfälle att göra SROI-analyserna.

	Mycket låg	Låg	Medel	Hög	Mycket hög
Antal som involveras					
Antal som berörs					
Metodens Komplexitet					
Tillgång till kompetens					
Tillgång till resurser					
Juridiska förutsättningar					
Politiska förutsättningar					
Finansiella förutsättningar					

Figur 7 Sammanfattning av bedömning av genomförbarheten varierar. Metoden är komplex och kräver kompetens och resurser som saknas, samtidigt är antalet som berörs inte så många. Slutsatsen är metoden behövs men behöver förenklas för att kunna användas på komplexa analysobjekt.

6.3.Kostnader

I Borås Stad genomfördes en stor och omfattande SROI som ett projekt (fallstudien). Om SROI skulle implementeras i stadens förvaltningar (cirka 15 stycken) uppskattar respondenterna att minst 10 medarbetare, kanske fler, skulle behöva lära sig metoden. Kostnaden för en två-dagas-utbildning är cirka 15 000 kronor per person. Totalt mellan 150 000 och 300 000 kronor. Utöver utbildning är dessutom handledning och extra stöd från extern konsult nödvändigt. Ingen av respondenterna skulle kunna genomföra SROI-analysen med den utbildning som genomförts inom ramen för fallstudien. Dessutom försvinner ju tid från det dagliga arbetet som kan innebära en alternativkostnad.

Å andra sidan säger respondenterna att det finns grupper av medarbetare som redan har kunskap om och arbetar med hållbarhetsanalyser. Om det specifikt måste vara SROI som ska användas bedömer de vara mer tveksamt och SROI kommer sannolikt inte kunna ersätta något befintligt system/modell kring hållbarhetsanalyser men kan vara ett komplement.

I Göteborgs Stad genomfördes som tidigare nämnts inte bara en stor SROI kring lägenhetsstorlekar utan även en lite mindre kring planering av en gång- och cykelbro. Skulle dessa analyser göras igen bedömer respondenterna att en stor SROI-analys ta cirka 600 timmar och en mindre på enklare objekt kanske kan ta 100-200 timmar. Om investeringen som planeras för är stor är uppfattningen att det definitivt kan vara värt någon miljon kronor eller mer för att komplettera exploaterings- eller investeringskalkylen och traditionell projektuppföljning med en SROI-analys.

Om SROI skulle implementeras i någon av stadernas förvaltningar är dock uppfattningen att det inte får bli för brett – det måste finnas någon/några som håller ihop det. Uppskattningsvis skulle det behöva finnas en grupp på kanske 10 personer som kan göra SROI-analyser samt experter och andra konsulter för att få det att fungera. Det finns även ett stort behov av utbildning av såväl de som ska göra analyserna som de som ska ta besluten – t ex högre tjänstemän och politiker. Troligtvis behövs fördjupade piloter göras och som tidigare nämnt kan det behöva utveckla något som är enklare. Något mellanting av en SKA/BKA och SROI?

Den gemensamma bedömningen från respondenterna är att SROI behöver förenklas för att minska sårbarheten av en mycket personberoende metod. Sannolikheten att den som lärt sig metoden försvinner är hög, varför kostnaderna för utbildning och externt stöd bedöms relativt högt – kanske 200 timmar i stöd per SROI. Att det behöver finnas tillgång till externt stöd innebär en kostnad men också fördelen av att det kan minska risken för partiskhet i analyserna.

Att överhuvudtaget implementera en ny metod – i det här fallet SROI – är dessutom en förändring som alla andra och det behövs både tid och resurser. En extern kostnad som Göteborg hade vid analysen av lägenhetsstorlekar var att köpa in statistik om lägenheter. Där har man även utbildat cirka 30 personer som involverats på olika sätt och anser att det ändå inte räcker för att kunna göra en SROI-analys utan stöd. Ska man kunna göra en SROI-analys inom stads- och samhällsbyggnadsfrågor är det viktigt att även vara med och genomföra analyserna på många olika typer av analysobjekt för att lära sig. Själva hantverket lär man sig inte på en två-dagars-utbildning.

I Göteborgs stad märkte respondenterna en viss förväntan på en metod som beaktar hållbarhet utifrån ett bredare perspektiv samt en viss frustration över att dagens exploaterings- och investeringskalkyler är för kortsiktiga och att planer inte följs. För vissa planobjekt kan det alltså vara värt att tillämpa SROI på en eller flera områden. När det är lätt att göra en SROI kan det vara ok, men när det blir svårt blir analysen allt för osäker och då kan det behövas något enklare. Det blir också sårbart om man ska förlita sig på en komplex metod som leder till en siffra (som är fel) även om diskussionerna fram till ett värde är bra i sig. Det innebär ju ett lärande. Det kan vara lättare att ta beslut när det finns proxytermer som illustrerar hållbarhet, trygghet och annat som annars lätt blir tyckande. Magkänslan i beslutsfattandet kan dessutom stärkas genom diskussionerna som uppstår i analysen.

6.4. Ekonomiska nyttor

Ekonomiska nyttor i traditionell nyttorealiseringsanalys brukar vara kopplade till produktivitet och effektiviseringar som uppstår vid digitalisering, men för införande av SROI-metoden finns inga direkta ekonomiska nyttor. Den stora nyttan är att verksamheten kan börja fatta mer förebyggande beslut utifrån ett holistiskt och längre perspektiv vilket på sikt minskar kostnader

för samhället – inte nödvändigtvis för kommunen. SROI medför på det sättet att beslut som kanske aldrig hade tagits fångas upp och medför andra prioriteringar eller arbets sätt.

Att börja involvera fler intressenter kan som exempel leda till andra typer av samverkan och på det sättet skapa nya mer hållbara beslut kring stads- och samhällsutveckling. Den stora nytta som uppstår är då att investeringar för framtiden kan bli mer rätt. I fallstudien Göteborg blev det tydligt mer uppenbart att små lägenheter som byggs leder till problem i form av omflyttning, många inskolningar och i värsta fall dåligt rykte om stadsdelen inte upplevs som stabil. De ekonomiska nyttorna av bättre beslut är kvalitativ och listas nedan.

6.5. Kvalitativa nyttor

Enligt respondenterna bedöms stads- och samhällsbyggande kunna bli mer hållbart med hjälp av SROI eftersom parametrar som annars inte alltid beaktas synliggörs – det uppstår en kvalitativ nytta. Metoden skapar också en lärande organisation och ett mer långsiktigt tänk i organisationen. Metoden som används för att analysera hållbarhet behöver som tidigare nämnts inte vara SROI men något liknande som signalerar problem (och kostnader) eller nyttor (och värden) som kan leda till bättre, mer hållbart, beslutsfattande.

Ytterligare en kvalitativ nytta med SROI-metoden är ökad transparens och insyn i de värdekedjor som tas fram och att fler perspektiv än de ekonomiska beskrivs på ett trovärdigt sätt. De kvalitativa nyttor som lyfts fram är delvis kända från sociala analyser och forskningen om SROI. Det som är nytt är kopplingen till stads- och samhällsbyggnad. Den sammantagna bedömningen är att en SROI kan leda till:

1. Ökat förtroende i och med den transparens som metoden ger
2. Ökad pålitlighet inför beslut och att beslut hanterar långa perspektiv
3. Ökad delaktighet bland medborgare, organisation och samhället i stort
4. Ökad samverkan när fler perspektiv lyfts in så att fler förstår mer kring helhet och hållbarhet
5. Ökad förändringsbenägenhet om det behövs
6. En lärande organisation där metoden kompletterar andra analyser
7. Berättelser och monetära siffror kopplat till ett komplext problem
8. Närmare att visa samhällsnytta i och med den holistiska approachen
9. Pedagogiskt beslutsunderlag även om metoden kan behöva förenklas

I samband med nyttorna råder också samstämmighet bland respondenterna i att metoden SROI kräver mycket tid och resurser. Om det finns enklare sätt att uppnå ovanstående kan det vara att föredra. I bägge städerna lyftes intresset att utveckla metoderna SKA och BKA, som används av Göteborgs Stad, och komplettera dessa analyser med SROI-liknande inslag. Att lägga mycket tid

på att nå en siffra (t ex SROI 3.6) är inte det största värdet utan allt lärande och den samverkan som initieras av analysen.

De kvalitativa nyttorna bedöms vara större för större projekt och fungerar lättare för sociala insatser eller där individer är uppenbara intressenter. Risken med metoden är att det medför ännu mer planering som ändå inte följs upp. Att följa upp om indikationerna som tas fram stämmer eller ej behöver också finnas med för att nyttorna ska kunna bli realiserade. Ytterligare perspektiv som lyftes kring konsekvenserna av att inte bygga hållbart var att det ekonomiskt bör kunna beskrivas i en "balansräkning". I nuläget används ekonomiska kalkyler som utgår från kassaflöde, inte eventuella skulder som kan uppstå när det brister i miljö eller social hållbarhet.

Skulle staden investera i SROI eller liknande metoder lyfts också att verksamheten behöver ha mandat att använda och följa upp de analyser som görs – inte bara att det blir något man gör utan legitimitet att påverka.

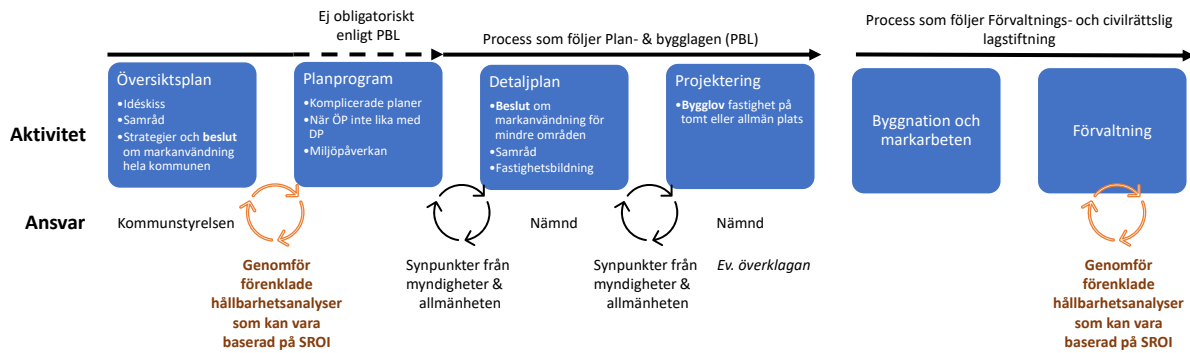
7. Slutsatser från tillämpning av SROI

Fallstudierna har visat att framtagande av indikatorer, data och värderingar av effekter för analysen är tidskrävande och kräver ett stort mått av kreativitet och utforskande. SROI har fördelen av att vara en standardiserad analysprocess med grundläggande principer. En väl genomförd SROI-analys kan på ett likvärdigt sätt, oavsett "objekt" därför generera ett beslutsunderlag som kan användas för att prioritera mellan olika beslut. Ekonomiska, sociala och miljömässiga värden kan ju tydligt jämföras mot varandra när icke-finansiella värden görs mätbara med hjälp av indikatorer.

Ytterligare en fördel är att metoden tar sin utgångspunkt i ett intressentperspektiv som kan ha betydelse för inflytande av såväl medborgare som företagare i ett samhälle. Metodens nackdel är dock att den är resurskrävande vad gäller tidsåtgång och kompetens. Att konvertera icke-finansiella data till monetära termer är också en svårighet när det gäller tillgång till relevant data av god kvalitet. Det finns också en risk att värden förenklas på ett orimligt sätt och att de påverkas av beslutsfattarens vilja att genomdriva beslut. Syftet med metoden kan variera men den kan bidra till en ökad medvetenhet och fokus på grundläggande hållbarhetsfrågor bortom strikt finansiella. En fråga som projektet haft att besvara är "Var i Stadsbyggnadsprocessen SROI kan ingå". Vår slutsats är att om SROI-analyser ska genomföras måste de göras antingen tidigt i en planprocess eller i utvärderande syfte när som helst i ordinarie förvaltning.

Beroende på storlek på en kommun och hur den är organiserad kommer behovet av SROI-analyser att variera. I en mindre kommun kan det räcka att följa indikatorer från Agenda 2030 på rullande basis för att se att hållbarhetsmålen strävar i rätt riktning. I en större kommun, eller för en större projektering kan det behövas djupare analys av hållbarhet. Risken med en fördjupad analys i en större kommun och för större projekt är den komplexitet som följer av komplexa analysobjekt.

En slutsats från fallstudierna är att det inte är rimligt att genomföra detaljerade SROI-analyser när objektet är komplext. Däremot kan SROI-metodens involvering av intressenter och diskussioner kring värden utifrån olika hållbarhetsaspekter vara ändamålsenliga att genomföra. Exakt hur dessa förenklade SROI-analyser kan se ut är i dagsläget svårt att svara på, men genom att samla in fakta kring intressenter, indikatorer, proxytermer för värden m.m. som skapas erfarenhet som andra kan bygga vidare på. Med takt att förståelsen för samband växer, bedömer man att beslut i stads- och samhällsbyggnadsprocesserna kan bli mer hållbara. Ansvar för hur och var hållbarhetsanalyser genomförs ligger alltid på Kommunstyrelsen även om det kan delegeras till annan nämnd eller förvaltning. Detaljerna i organisering är svårt att dra generella slutsatser kring, men i planprocessen bör analyserna komma in tidigt, men också i större grad i uppföljning av projekt eller förvaltning (se figur 8).

Figur 8 Planprocessen från idé till förvaltning kompletterat med hållbarhetsanalyser

8. Förslag på hur SROI kan tillämpas

Trots utmaningarna och erfarenheterna ovan så finns en önskan om att använda sig av SROI-metoden (eller motsvarande) för att vid olika insatser och just att bredda perspektiven, fånga "alla" väsentliga effekter och värden och därigenom skapa ett bättre analysunderlag. Dock bör den nivån av arbetsinsats vid analysarbetet anpassas till digniteten av frågan, för att det skall vara praktiskt genomförbart, förslagsvis enligt följande huvudsakliga principer:

1. Mindre kritiska frågeställningar och analysobjekt kan behandlas vidare utan att tillämpa en fullständig SROI-analys. Kanske räcker det att göra en intressentanalys för att påminna sig om vilka intressenter som kan påverkas av ett beslut.
2. Något enklare och mer begränsade frågeställningar och analysobjekt bör å andra sidan analyseras med hjälp av en något förenklad SROI-process. I dessa fall kan det vara lämpligt att inte bara identifiera de mest väsentliga intressenterna, utan även systematisera effekterna och värdera dessa med hjälp av någon form av kvalitativ bedömningsskala. Det måste inte vara exakta finansiella proxytermer utan kan vara uttryckt som schabloner eller på en skala som värderar nyttan mellan låg och hög (eller liknande). Förvarandet med schabloner är enligt uppgift ett etablerat förhållningssätt inom SROI-metodiken men dessa behöver i så fall tas fram. Enklare kan vara att definiera värden på en skala och sätta monetära gränser för att fånga upp nyttan.
3. Komplexa frågeställningar och analysobjekt, med flera olika möjliga målkonflikter, bör tilldelas en större resursinsats, tid och eventuellt externt stöd utifrån av en expert inom SROI som kan leda analysprocessen. Nackdelen med för komplexa analysobjekt är att det kan ta väldigt lång tid och att värdena endast bli förenklingar av verkligheten. Fördelen är att den fördjupade SROI-analysen kan bli en kvalitetssäkring av att det stora beslutet, den stora investeringen, inte blir lämnad åt slumpen och enbart kortsiktigt ekonomiskt tänkande.

Slutligen anses en av den stora fördelen med att tillämpa SROI-metoden är inte främst att nå ett SROI-värde (t ex 3.6) utan att skapa ett lärande kring och ett gemensamt språk kring hållbarhet för den organisation som tillämpar metoden. Det handlar inte bara om att involvera enstaka individer som brinner för hållbarhetsfrågan utan det bör finnas en långsiktig vision och plan om att implementera hållbarhetsfrågorna i befintliga strukturer. Eftersom SROI-metoden bedöms svåränvänd krävs dock en något utvecklad och förenklad variant för att det ska skapa nytta.

Vad gäller själva implementeringsprocessen av någon form av utvecklad hållbarhetsanalys, SROI eller annat, föreslår respondenterna att man använder sig av erfarenheterna med att ta fram och jobba strukturerat med exempelvis SKA/BKA-processer, spindeldiagram enligt certifieringar av City-Lab, trafikljusmetaforer med utgångspunkt i Agenda 2030 och Doughnutmodellen. Att befintliga arbetssätt kompletteras med någon form av förenklad SROI. Då området är komplex kommer valet av metod inte vara perfekt men målet med att utveckla metoder är att undvika brister och viss avsaknad av långsiktiga, holistiska hållbarhetsanalyser vid stads- och samhällsplanering.

9. Sammanfattande slutsatser

Det efterfrågas metoder som tar hänsyn till samtliga hållbarhetsbegreppets dimensioner (ekonomi, miljö och sociala aspekter) vid såväl planering som utvärdering av befintlig stads- och samhällsutveckling. Planerande analyser av offentliga investeringar behöver komma in tidiga skeden och utvärderande analyser behövs för att skapa lärande och för framtiden kunna fatta beslut och prioritera framtida investeringar.

I projekt SIGURD har SROI-metoden testats i två fallstudier för att mäta kvalitativa och monetära nyttor och kostnader. SROI-metoden utgår från ett intressentperspektiv som innebär deltagande av såväl medborgare som företagare och andra intressenter i stadsplaneringsprocessen. Metoden tar även ett holistiskt hållbarhetsperspektiv genom att ta med sociala och miljömässiga effekter som översätts till monetära värden. Metoden kompletterar traditionellt budgettänkande och traditionella exploaterings- och investeringskalkyl som endast är begränsade till finansiärens kassaflöde, balanskrav och/eller vinstmaximerande perspektiv och inte tydligt beaktar andra intressenter eller hållbarhetsperspektiv som kan behöva tas med inför ett beslut om det ska bli hållbart.

Utifrån fallstudierna identifierades en svårighet med SROI-metoden och det var att den praktiska tillämpningen är mycket tids- och resurskrävande och kräver viss specialistkompetens. Såväl forskning som erfarenheter från fallstudierna i SIGURD-projektet och andra projekt indikerar att det finns behov av databaser med "färdiga" finansiella proxytermer för att underlätta i datainsamlingsfasen. Alternativt att metoden förenklas för att på något sätt ändå fånga upp sociala och miljömässiga kvalitativa nyttor. Frågan är vilken väg som är framkomlig när alla analysobjekt kommer skilja sig åt väsentligt. I projektet tror vi på förenkling av metoden.

Metoden bedöms i dagsläget, av ovanstående skäl, vara svår att implementera som en integrerad del i den löpande verksamheten. I synnerhet i små organisationer med knappa resurser och begränsad kapacitet. Realistiskt bedöms det finnas kapacitet att tillämpa SROI i större omfattning i något större kommuner. Samtidigt storleken att såväl antalet intressenter som komplexiteten i samband mellan en investering att analysen blir svåra att tillämpa.

Även om metoden är önskvärd vore det dessutom olyckligt om denna typ av hållbarhetsanalyser endast kan genomföras på vissa platser. En lösning som föreslås är att acceptera en förenkling av metoden eller att den tillämpas på en övergripande tematisk nivå snarare än för enskilda och specifika projekt. Över tid kan beskrivning av goda exempel agera vägledning för andra beslutsfattare utan att de behöver genomföra egna detaljerade SROI-analyser. Metoden i sig innebär ju dessutom en kraftig förenkling av verkligheten då den bygger på antaganden och proxydata. Förutsatt att SROI-analysen bygger på relevanta data av god kvalitet, kan den ge en indikation som kompletterar en lika osäker ekonomisk exploateringskalkyl. Tolkningen och

användningen av analysresultaten från en SROI-analys måste som alla andra analyser anpassas, och kan bidra till förbättrad hållbarhetsbedömning av investeringar inom stads- och samhällsplanering då den stärker medvetenhet och fokus på de grundläggande hållbarhetsfrågorna.

Källor

Att monetarisera social och miljömässig påverkan av stadsbyggnadsinvesteringar: Resultat och lärdomar från användning av metoden Social Return on Investment (SROI) i två fallstudier i Göteborg. (2021)

Den hala tvålen - Verktyg och metoder för social hållbarhet i fysisk planering och stadsutveckling, Rapport Fi2021/01533, Finansdepartementet, Avdelningen för samhällsplanering, och bostäder, Enheten för samhällsplanering, 2019:A

Fahlén, K. (2021). Kartläggning styr- och samverkansprocesser, Arbetspaket 3, RISE GEM-handboken, Handbok för genomförande av planprocessen i Göteborgs stad, Version 1.0

Johansson, P. & Essunger, P. (2021). Medborgarlabbet i Sjöbo – SROI-analys. Borås

Göteborgs stad (2017) [BKA] Barnkonsekvensanalys barn och unga i fokus 1.2

Göteborgs stad (2017) [SKA] Social konsekvensanalys människor i fokus 1.2

Nicholls, J., Lawlor, E., Neitzert, E., & Goodspeed, T. (2012). A guide to Social Return on Investment. The SROI Network

Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin, F. S., Lambin, E. F., ... & Foley, J. A. (2009). A safe operating space for humanity. *nature*, 461(7263), 472-475.

SIGURD-projektet: intervjuer med Dag Magnusson, Pia Essunger, Carola Samuelsson och Håkan Cavenius

Social Value Lab. (2014). Social Return on Investment for the Vineburgh Regeneration Initiative. Report for Cunninghame Housing Association. Social Value Lab.

Haugen, K. & Cavenius, H. (2020). Social Return on Investment (SROI) inom stadsplanering och byggd miljö Forskningsöversikt inom projektet SIGURD RISE rapport 2020:69, ISBN 978-91-89167-54-4

VEX-projektet: intervju med Lisa Kallmér

Vägledning i Nyttorealiserings 2.0.

<https://www.digg.se/494ae4/globalassets/dokument/utveckling-av-digital-forvaltning/nyttorealiserings/vagledning-i-nyttorealiserings-version-2.0-huvudrapport-med-bilagor.pdf>